

INTERNATIONAL JOURNAL ALISHER NAVOIY

VOLUME 6
ISSUE 1 2026

ALISHER NAVOIY XALQARO JURNALI

6-JILD, 1-SON

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ АЛИШЕР НАВОИЙ
ТОМ-6, НОМЕР-1

INTERNATIONAL JOURNAL ALISHER NAVOIY
VOLUME-6, ISSUE-1

ALISHER NAVOIY XALQARO JURNALI

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ АЛИШЕР НАВОИЙ | INTERNATIONAL JOURNAL ALISHER NAVOIY

№1 (2026) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-1419-2026-1>

BOSH MUHARRIR: | ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР: | CHIEF EDITOR:

MIRZAYEV IBODULLA
f.f.d., professor (O'zbekiston)
МИРЗАЕВ ИБОДУЛЛА
д.ф.н., профессор (Узбекистан)
MIRZAYEV IBODULLA
DSc, professor (Uzbekistan)

**BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI: | ЗАМЕСТИТЕЛЬ
ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА: | DEPUTY CHIEF EDITOR:**

JABBOROV NURBOY
f.f.d., professor (O'zbekiston)
ЖАББОРОВ НУРБОЙ
д.ф.н., профессор (Узбекистан)
JABBOROV NURBOY
DSc, professor (Uzbekistan)

TAHRIRIY HAY'ATI:

Muhiddinov Muslihiddin
f.f.d., professor (O'zbekiston)
Dilorom Salohiy
f.f.d., professor (O'zbekiston)
Sodiqov Qosimjon
f.f.d., professor (O'zbekiston)
Binnatova Almaz Ulvi
f.f.d., professor (Ozarbayjon)
To'xliyev Boqijon
f.f.d., professor (O'zbekiston)
Shodmonov Nafas
f.f.d., professor (O'zbekiston)
Asadov Maqsud
f.f.d., dotsent (O'zbekiston)
Yo'ldoshev Qozoqboy
f.f.d., professor (O'zbekiston)
Jo'raqulov Uzoq
f.f.d., professor (O'zbekiston)
Funda Toprak
f.f.d., professor (Turkiya)
Nabiulina Guzal
f.f.d., professor (Tatariston)
Yusupova Dilnavoz
DSc, professor (O'zbekiston)
Sirojiddin Xo'jaqulov
f.f.d., professor (O'zbekiston)
Rahim Ibrohim
f.f.d., professor (Afg'oniston)
Turobov Abdurahim
f.f.d., professor (O'zbekiston)
Muhitdinova Badia
DSc, professor (O'zbekiston)
Muhammadiyev Ahadjon
DSc, dotsent (O'zbekiston)
Suvonova Jumagul
f.f.n., dotsent (O'zbekiston)
Mirzayev Rahmatilla
y.f.n., dotsent, huquqshunos (O'zbekiston)
Abdullayeva Albina
f.f.n., dotsent (O'zbekiston)
Nurova Gulchehra
f.f.n., dotsent (O'zbekiston)
Sultanov Tulkin
PhD, dotsent (O'zbekiston)
Ubaydullayev Normuhammad
PhD, dotsent (O'zbekiston)
Ruzmanova Roxila
dots., mas'ul kotib (O'zbekiston)
Narziyeva Ma'mura
PhD, kotib (O'zbekiston)

ILMIY MASLAHAT KENGASHI

Xalmuradov Rustam
t.f.d., professor (O'zbekiston)
Sirojiddinov Shuhrat
f.f.d., professor (O'zbekiston)
Eshqobil Shukur
O'zbekiston Respublikasida
xizmat ko'rsatgan madaniyat
xodimi, shoir (O'zbekiston)
Rixsiyeva Gulchehra
f.f.d., professor (O'zbekiston)
Benedek Peri
f.f.d., professor (Vengriya)
Olimov Karomatillo
f.f.d., professor (O'zbekiston)
Dadaboyev Hamidulla
f.f.d., professor (O'zbekiston)
Shomusarov Shorustam
f.f.d., professor (O'zbekiston)
Dyu Rye Andre
f.f.d., professor (Fransiya)
Hamroyev Juma
f.f.d., professor (O'zbekiston)
Aftondil Erkinov
f.f.d., professor (O'zbekiston)
Hasanov Shavkat
f.f.d., professor (O'zbekiston)
Umurova Go'zal
f.f.d., professor (O'zbekiston)
Xalliyeva Gulnoz
f.f.d., professor (O'zbekiston)
Alim Labib
f.f.d., professor (Afg'oniston)

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

Мухиддинов Муслихиддин
д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Дилором Салохий
д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Содиков Косимжон
д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Биннатова Алмаз Улви
д.ф.н., профессор (Азербайджан)
Тухлиев Бокижон
д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Шодмонов Нафас
д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Асадов Максуд
д.ф.н., доцент (Узбекистан)
Юлдашев Казакбай
д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Журакулов Узок
д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Фунда Топрак
д.ф.н., профессор (Турция)
Набиуллина Гузаль
д.ф.н., профессор (Татаристан)
Юсупова Дилнавоз
DSc, профессор (Узбекистан)
Сирожиддин Хужакулов
д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Рахим Иброхим
д.ф.н., профессор (Афганистан)
Туробов Абдурахим
д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Мухигдинова Бадиа
DSc, профессор (Узбекистан)
Мухаммадиев Ахаджон
DSc, доцент (Узбекистан)
Сувонова Жумагул
к.ф.н., доцент (Узбекистан)
Мирзаев Рахматилла
к.ю.н., доцент (Узбекистан)
Абдуллаева Альбина
к.ф.н., доцент (Узбекистан)
Нурова Гулчехра
к.ф.н., доцент (Узбекистан)
Султанов Тулкин
PhD, доцент (Узбекистан)
Убайдуллаев Нормухаммад
PhD, доцент (Узбекистан)
Рузманова Рохила
доц., отв. секретарь (Узбекистан)
Нарзиева Мамура
PhD, секретарь (Узбекистан)

НАУЧНО-КОНСУЛЬТАТИВНЫЙ СОВЕТ:

Халмурадов Рустам
д.т.н., профессор (Узбекистан)
Сирожиддинов Шухрат
д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Эшқобил Шуккур
Заслуженный работник культуры Республики
Узбекистан, поэт (Узбекистан)
Рихсиева Гулчехра
д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Бенедек Пери
д.ф.н., профессор (Венгрия)
Олимов Кароматилло
д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Дадабаев Хамидулла
д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Шомусаров Шорустам
д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Дю Рье Андре
д.ф.н., профессор (Франция)
Хамроев Джума
д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Афтондил Эркинов
д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Хасанов Шавкат
д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Умурова Гузал
д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Халлиева Гулноз
д.ф.н., профессор (Узбекистан)
Алим Лабиб
д.ф.н., профессор (Афганистан)

EDITORIAL BOARD:

Mukhiddinov Muslikhiddin
Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Dilorom Salokhiy
Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Sodikov Kosimjon
Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Binnatova Almaz Ulvi
Doc. of philol. scien., prof. (Azerbaijan)

Tukhliev Bokijon
Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Shodmonov Nafas
Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Asadov Makhsud
Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Yuldoshev Kozokboy
Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Jurakulov Uzok
Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Funda Toprak
DSc, prof. (Türkiye)

Nabiulina Guzal
DSc., prof. (Tatarstan)

Yusupova Dilnavoz
DSc, prof. (Uzbekistan)

Sirojiddin Khujakulov
DSc, prof. (Uzbekistan)

Rakhim Ibrokhim
DSc, prof. (Afghanistan)

Turobov Abdurakhim
DSc, prof. (Uzbekistan)

Mukhitdinova Badia
DSc, prof. (Uzbekistan)

Mukhammadiyev Akhadjon
DSc, assoc. prof. (Uzbekistan)

Suvonova Jumagul
PhD, assoc. prof. (Uzbekistan)

Mirzayev Rahmatilla
PhD, assoc. prof. (Uzbekistan)

Abdullayeva Albina
PhD, assoc. prof. (Uzbekistan)

Nurova Gulchekhra
PhD, assoc. prof. (Uzbekistan)

Sultanov Tulkin
PhD, assoc. prof. (Uzbekistan)

Ubaydullayev Normuhammad
PhD, assoc. prof. (Uzbekistan)

Ruzmanova Rokhila
Assoc. prof., Exec. Sec. (Uzbekistan)

Narziyeva Ma'mura
PhD, Secretary (Uzbekistan)

SCIENTIFIC ADVISORY BOARD:

Khalmuradov Rustam
Doc. of technic. scien., prof. (Uzbekistan)

Sirojiddin Shukhrat
Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Eshqobil Shukur
Honored Worker of Culture of the Republic of Uzbekistan, poet (Uzbekistan)

Rikhsieva Gulchekhra
Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Benedek Peri
Doc. of philol. scien., prof. (Hungary)

Olimov Karomatullo
Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Dadaboev Khamidulla
Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Shomusarov Shorustam
Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Dyu Rye Andre
Doc. of philol. scien., prof. (France)

Khamroev Juma
Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Aftondil Erkinov
Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Khasanov Shavkat
Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Umurova Guzal
Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Khallieva Gulnoz
Doc. of philol. scien., prof. (Uzbekistan)

Alim Labib
Doc. of philol. scien., prof. (Afghanistan)

Page Maker | Верстка | Саҳифаловчи: Хуршид Мирзахмедов

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz
ООО Тадқиқот город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Тел: (+998-94) 404-0000

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz
Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.
Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz
Phone: (+998-94) 404-0000

NAVOIY VA ADABIY TA'SIR MASALALARI

1. Афтондил ЭРКИНОВ АЛИШЕР НАВОИЙ АСАРЛАРИНИНГ ЭРОН ҚЎЛЁЗМАЛАРИ.....	7
2. Sherxon QORAYEV O'ZBEK XONLIKLARIDA NAVOIYXONLIK TENDENSIYALARI (XIVA XONI MUHAMMAD RAHIMXON FERUZNING "NAVOIYXONLIK" KECHALARI MISOLIDA)...	15
3. Nigora TO'XTAQULOVA ALISHER NAVOIY HIKOYALARINING FOLKLOR BILAN BOG'LANISHI ("MAJOLIS UN-NAFOIS" TAZKIRASI MISOLIDA).....	21
4. Jumagul SUVONOVA ALISHER NAVOIY VA ABDULLA ORIPOV IJODIDA TARBIYAVIY G'OYALAR UZVIYLIGI AN'ANA VA ZAMON TALQINIDA.....	30
5. Zulfiya RASULOVA UZBEKSKO-TADJIKSKIE LITERATURNYE SVYAZI XX VEKA.....	37
6. Sitara QODIRQULOVA ALISHER NAVOIY LIRIKASI TARJIMONI ALEKSANDR NAUMOV HAQIDA.....	43

NAVOIY NASRI VA NAZMI NAFOSATI

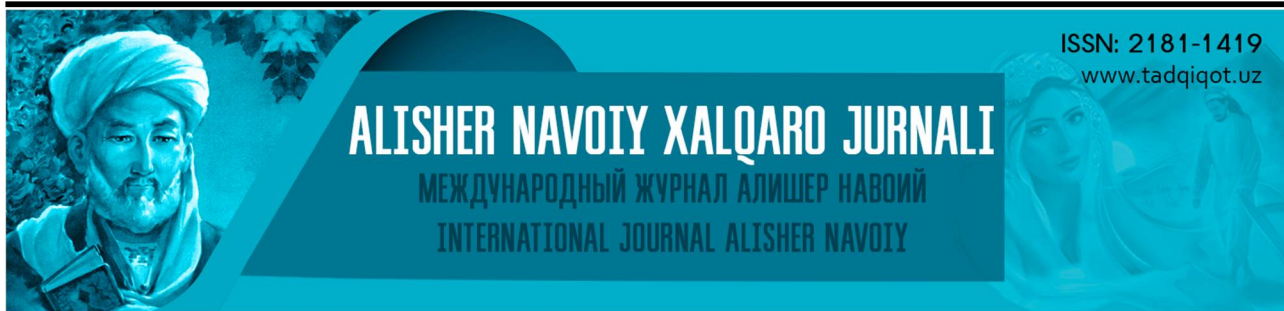
1. Shavkat YANGIBOYEV "ILK DEVON" SHE'RLARINING ALISHER NAVOIYNING BOSHQA DEVONLARIGA JORIYLANISHI.....	48
2. Shaxnoza KAXXAROVA ALISHER NAVOIYNING "HOLOTI SAYYID HASAN ARDASHER" MANOQIBIDA KOMIL INSON TALQINI.....	58
3. Sherxon QORAYEV ALISHER NAVOIY "OLIIY MAJLISLARI" VA NADIMLARI.....	70
4. Umida OTAYAROVA "XAMSA"LARNING SO'NGGI DOSTONLARIDA ILM-MA'RIFAT TALQINI.....	79
5. Dilfuza RAXMATOVA NAVOIY G'AZALLARIDA SOLETSIZMNING LINGVOPOETIK XUSUSIYATLARI.....	85
6. Dilafro'z TAMIKAYEVA ALISHER NAVOIY ASARLARI TILI VA UNI TADQIQ ETISH MASALALARI.....	92

NAVOIY VA TILSHUNOSLIK MASALALARI

1. Umida UBAYDULLAYEVA TILSHUNOSLIKDA LISONIY MANZARA KONSEPSIYASINING SHAKLLANISHI VA ILMIY TALQINLARI.....	99
2. Rustamjon JABBOROV BOBURIYLARNING TURKIY TIL VA ADABIYOT RIVOJIGA QO'SHGAN HISSASI.....	105

TAQRIZ, TAHLIL VA TARJIMA

1. Iroda ISHONXANOVA O'ZBEK ADABIYOTI YO'LBOSHCHISIGA BAG'ISHLANGAN NASHR.....	112
2. Roxila RUZMANOVA TURK DUNYOSINING YIRIK TADQIQOTCHISI.....	122

ISSN: 2181-1419

www.tadqiqot.uz

ALISHER NAVOIY XALQARO JURNALIМЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ АЛИШЕР НАВОИЙ
INTERNATIONAL JOURNAL ALISHER NAVOIY**Sherxon QORAYEV,**Qarshi shahridagi Xalqaro innovatsion universiteti
dotsenti, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD).

E-mail: sherxonqorayev@gmail.com

ALISHER NAVOIY “OLIIY MAJLISLARI” VA NADIMLARI**For citation:** Qorayev Sherxon. ALISHER NAVOI'S “SUPREME GATHERINGS” AND HIS NADIMS. Alisher Navoi. 2026, vol. 6, issue 1. <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.19412126>**ANNOTATSIYA**

Ushbu maqolada buyuk shoir va mutafakkir Alisher Navoiy huzurida o'tkazilgan adabiy majlislar va uning ishtirokchilari qalamga olingan. Temuriylar davri manbalarida bunday she'riyat yig'inlari “Oliy majlislar” deb yuritilgan.

Mazkur adabiyot anjumanlarida o'z davrining mashhur ziyolilari, shoirlari va olimlari qatnashib, adabiy bahs va munozaralarga kirishishganlar.

Eng muhimi, bunday adabiy kechalar yangi iste'dodlarning kashf etilishiga va tanilishiga, shoirlar, adiblar, olimlar kamolotiga hamda yangi betakror asarlar yaratilishiga xizmat qilgan.

Kalit so'zlar: Adabiy anjuman, ma'rifiy suhbat, nadimlar, g'azallar, qasida.

Шерхон КОРАЕВДоцент Международного инновационного университета
города Карши, доктор философии (PhD)

по филологическим наукам

E-mail: sherxonqorayev@gmail.com

«ВЫСШИЕ СОБРАНИЯ» АЛИШЕРА НАВОИ И ЕГО НАДИМЫ**АННОТАЦИЯ**

В данной статье рассматриваются литературные собрания, проводившиеся в присутствии великого поэта и мыслителя Алишера Навои, а также участники этих собраний. В источниках тимуридской эпохи такие поэтические собрания именовались «Олий мажлислар» (Высшие собрания).

В этих литературных собраниях участвовали известные интеллектуалы, поэты и учёные того времени, которые вступали в литературные споры и дискуссии.

Самое важное, что такие литературные вечера способствовали открытию и признанию новых талантов, совершенствованию поэтов, писателей и учёных, а также созданию новых уникальных произведений.

Ключевые слова: Литературное собрание, просветительская беседа, надимы, газели, касыда.

Sherxon QORAYEV

Associate Professor at the International Innovative University in Qarshi,
 Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences.
 E-mail: sherxonqorayev@gmail.com

ALISHER NAVOI'S "SUPREME GATHERINGS" AND HIS NADIMS**ABSTRACT**

In this scientific article, the literary gatherings held in the presence of the great poet and thinker Alisher Navoi and its participants were written. In the sources of the Timurid era, such gatherings of poetry were called «Supreme Meetings».

Famous intellectuals, poets and scientists of their time participated in these literary conferences and engaged in literary discussions and debates.

Most importantly, such literary evenings served to discover and recognize new talents, to improve the skills of poets, writers, and scientists, and to create unique works.

Key words: Literary conference, educational conversation, nadimi, ghazals, kasida.

Kirish. O‘zbek adabiyoti tarixida Sulton Husayn Boyqaro huzurida o‘tkazilgan oliy majlislar (Xurosonda adabiy kechalar ana shunday nom bilan atalgan – muallif) kabi shoirlar sultoni Alisher Navoiy dargohida ham xuddi shunday she‘riyat yig‘inlari tashkil etilgan. Binobarin, Navoiyning adabiyot ahliga ko‘rsatgan g‘amxo‘rligining samarasi o‘laroq, Movarounnahr va Xurosonning ziyolilari uning atrofida to‘planganlar [16, 453]. Izzat Sultonning yozishicha, Navoiyning Husayn Boyqaro saroyida obro‘, huquq va ta‘sirga ega bo‘lishiga sabablardan biri – bu saroy atrofiga “Navoiy gurungi” deb atalishi mumkin bo‘lgan bir guruh kishilarning, ya‘ni mamlakat ziyolilari “qaymog‘i”ning yig‘ilishi ham edi [18, 226]. Binobarin, uzoq-yaqindan kelgan shoirlar esa Xondamir ta‘biri bilan aytganda, Alisher Navoiyning she‘riy majlislarini bezata boshlaganlar. Navoiy “Mahbub ul –qulub”da yozishicha, “goho izzat va ma‘murlik bo‘stonida majlis qurdim. Ulug‘ kishilarni va yuqori mansab egalarini hurmat va ta‘zim yuzasidan mehmon qildim va ba‘zan shodlik bog‘ida ziyofat tuzib, xonanda va sozandalarning bazmu taronalaridan bahramand bo‘ldim” [6, 20-24].

Asosiy qism. Navoiyshunos Izzat Sulton “Navoiyning qalb daftari” asarida “Alisher Navoiyning uyi doimo quvnoqlik, she‘riyat va ma‘rifat makoni [18, 253]” bo‘lganiga urg‘u bergan. Ammo Alisher Navoiy uyidagi bunday she‘riyat kechalarida qatnashish, shoirlar sultoni bilan suhbatlashish hammaga ham nasib etmagan. Xondamirga ko‘ra, “olimlarning ulug‘lari qachonki, uning oliy darajadagi yig‘inlarida qatnashish imkoniyatini qo‘lga kiritishsa, uning samimiy qalbi sirlari sahifalaridan foydali marvaridlar yig‘ishar, fozillarning mashhurlari qachonki, ul hazrat o‘tirgan muborak gilamning bir chetida o‘tirish sharafiga ega bo‘lishsa, nozik fikrlar va nafis so‘zlar gavharlarini terishardi [12, 33]”. Davlatshoh Samarqandiy ham Xondamirning yuqoridagi fikrlarini tasdiqlagan holda “fozillarning maqsadi uning oliy majlisiga yetishishdir. Uning hamsuhbatlari xushta‘b, fozil kishilardir. Uning maqbul xotiri ahli dildan boshqasini istamas, og‘ir tabiatlilar uning nazariga yengiltak bo‘lib ko‘rinar, balki noahillar uning latif majlislariga kirolmasdilar” [9, 80], deb ta‘kidlagan. Binobarin, o‘z davrining ziyolilari, adabiyot ahli Navoiy huzuridagi yig‘inlarda qatnashishga harakat qilishgan. Adabiyotshunos Atoulloh Husayniy ham o‘zi yaratgan yangi she‘riy san‘atni, ya‘ni “Aning har misrai bila qo‘shsalar, o‘shal she‘rdan bir bayt hosil bo‘lur, lekin ma‘no va qofiyaga xalal bermaydigan” usul (she‘riy san‘at)ni Navoiy nazaridan o‘tkazish niyatida edi. “Mundoq bir san‘atni e‘tibor qilish ko‘pdan beri xotirimga aylanib yurar, ammo oni aytish yo‘li bandaga kelmas erdikim, hazrati xudovandgor (Navoiy) majlisiga erishmak navbati yetti va yaqinlik paydo bo‘ldi. Ul fikrni izhor ettim. So‘zim tugagach, o‘shul bilan ul hazrat davotu qalam tiladilar va badihatan bir ruboiy ayttilar:

**Ro‘i tu zi ruxi osmoniy xushtar,
 Qaddi tu zi sarvi bo‘stoniy xushtar,
 La‘li tu zi obi zindagoniy xushtar,
 Nutqat zi hayoti jovidoniy xushtar.**

(Tarjimasi: Sening yuzing osmon yuzida (quyoshdan) yaxshiroq, Qadding bo‘ston sarvidan yaxshiroq. La‘ling hayot suvidan yaxshiroq; Nutqing abadiy hayotdan yaxshiroq.)

Aksari zamona fozillariyu atoqlig‘ xushta‘blardan bo‘lmish majlis ahli lol qoldilar va taajjub barmog‘in tishlarig‘a oldilar” [10, 49].

Alisher Navoiy xonadonidagi oliy majlislarga Xurosonning ulug‘ zotlari, yetuk shoirlar, taniqli ziyolilar qatnashganlar. Sulton Husayn Boyqaro ham bunday adabiy kechalarda ishtirok etgani haqidagi ma‘lumotlar bor. G‘iyosiddin Xondamirning “Xulosat ul-axbor” nomli asari ma‘lumotlariga tayanib, Alisher Navoiy majlisi nadim (suhbatdosh)lari nomlarini keltirib o‘tsak, uning oliy yig‘inlarida Abdurahmon Jomiydek zotlar qatnashgan. Ziyolilardan “Mavlono Muhammad Mu‘in tabib adabiy majlis ahli jumlasidandir. Ul olijanob amir Alisherning iltifot va e‘tibori tufayli uning oliy majlislariga yo‘l topib, yaqin mahramiga aylangan”. Mavlono Yusuf Badeiy “ta‘bi va zehning nuqsonsizligi bilan ma‘lum, doimo olijanob, sulton hazratlarining yaqin do‘sti amir Alisher mulozamatida kun kechirgan” [14, 58-79]. Mir Sarbarahna laqabli sayyid Shamsuddin Muhammad Andijoniyki, “fe‘lining xushligi, so‘zlarining muloyimligi, fahmining tezligi hamda zehningo‘tkirligi bilan zamon fozillari va davroning ziyrak kishilari orasida tamoman ajralib turgan. Hammavaqt so‘zlari shirin va ma‘noli, hikoyatlari go‘zal, suhbatlari ajoyib va g‘aroyib (bo‘lgan). Hayotining boshlarida ko‘p vaqt Movarounnahr mamlakatida ilm toliblari orasida kun kechirgan. Hirotga kelganidan keyin hidoyatli amir Alisher (Navoiy)ning inoyati va tarbiyati tufayli boshi Furqadondan yuqori bo‘lgan [14, 58-79]. Navoiyning ustoz va do‘stlaridan “Pahlavon Muhammad Abu Said “suhbatlari zavqli, nishonalari ajoyib, maqtashga loyiq axloqining va maqbul xulqining ortiqligi shubhadan xoli va tengsiz (bo‘lgan). Hamisha olihazrat xoqon (Sulton Husayn Boyqaro) majlislarida va olijanob sulton hazratlari yaqin do‘sti (Alisher Navoiy)ning yig‘inlarida so‘zamollik bilan mashg‘ul (bo‘lgan), sof ta‘blik va tugal idroklik odam, ba‘zan yaxshi she‘rlar va yoqimli muammolar ham bitgan” [14, 58-79]. Majlis ishtirokchilaridan “Mavlono Burhonuddin Atoulloh xulqining yaxshiligi, fazilatining ko‘pligi, ta‘bining benuqsonligi, fahmu farosatining tezligi bilan zamondoshlari orasida mumtoz (bo‘lgan). Tabiati ul janob (Mirxond)ning tabiatidan ustun bo‘lgani uchun olihazrat amir Alisher (Navoiy) uning so‘zlarini tinglagan va hazilomuz va mutoyibali gaplarni muborakbayon tillariga olardilar [14, 58-79].

Oliy majlislarda turli mavzularda bahsu munozaralar bo‘lib turgan. Alisher Navoiyga bag‘ishlangan kitoblar ham taqdimot qilingan. “Xulosat ul-axbor”ga ko‘ra, “olijanob, naqobatpanoh amir jamol ul-millat va-d-din Atoullohkim, diniy va yaqiniy ilmlar bo‘yicha zo‘r kamolot hosil qilgan, sharofatli hadis ilmini tahqiq qilishda shak-shubhasiz Xuroson diyorida unga teng keladigan yo‘qdir.

Olijanob amirga bag‘ishlab, hazrati xayrulbashar amir Alisherning xislatlari haqida “Ravzat ul-ahbob” nomli kitob yozgankim, bundayini hali biron kishi yozmagan bo‘lishi kerak. Daryodil amir Alisher odil podshoh Sulton Husayn hukmronligining boshlaridan to shu kungacha ulug‘ va baland martabalik ul janob haqida ko‘p g‘amxo‘rlıklar qildikim, uzoq va yaqin, turku tojik bundan hayrat barmog‘ini tishlab turmoqdalar” [14, 58-79].

Amir Burhonuddin Atoulloh “salim ta‘bi gulzorining yaxshi hidlari va mustaqim zehnidan esgan mushkinshior shabboda jon dimog‘ini muattar qilg‘uvchidir. Kasbu kamolotini oshirishda nihoyatda jiddu jahd ko‘rsatib, 902 (1497) yili bir necha oy mobaynida olijanob, sulton hazratlari yaqin do‘stining yig‘ilishlarida va‘z aytdi va ul janob amir Alisher (Navoiy) uning qo‘lini olib, o‘zini o‘sha ifodatmaobning muxlislari safiga qo‘shdi”.

Adabiy majlis nadimlaridan “Mir Kamoliddin Husayn fazilati va donishmandligi, ayniqsa tasavvuf ilmida mashhur va ma‘ruf bo‘lgani uchun ko‘p yillardan beri hidoyatli amirning tamomi inoyat va iltifotiga sazovor (bo‘lib kelgan)[14, 58-79]. Mavlono Qutbiddin Odam “vaqtu zamonning Jolinusi, davru davroning Buqroti edi, oliymaqom amir Alisher (Navoiy)ning zo‘r g‘amxo‘rligi va e‘tibori orqasida shon-shuhrat cho‘qqisiga qadam qo‘ydi [14, 58-79]. Alisher Navoiy mulozimlaridan Amir Ibrohim Mashhadiy va Amir Shamsuddin Muhammad Ibn Amir Yusufklar amirning tarbiyati va muruvvatiga sazovor bo‘lib, xonaqoh va madrasalarda dars bilan mashg‘ul bo‘lganlar hamda adabiy kechalarda ham ishtirok etganlar. Majlis ahlidan “Amir Ixtiyoruddin Hasan ta‘bining benuqsonligi, fahmu farosatining o‘tkirligi, axloqu odobining yaxshiligi bilan tengqurlaridan ajralib turgan. Xol-

ahvoli fiqh va ilohiyot hamda insho ilmi bilan ziynatlangan, lavhiga olihazrat amir Alisherning madh qilish, unga hamdu sano aytish yozilgan [14, 58-79]”. O‘z davrining donishmandlaridan Amir Murtazo “iste’ moldagi tamomi ilmlardan bahramand, hikmat va riyoziyot fanlari bo‘yicha esa tengi yo‘q olim” bo‘lib, she‘riyat kechalariga kelib turgan. Sayyid Raziuddin esa “oliyhazrat amir Alisherning fayzga to‘la iltifoti bilan o‘sib”, majlislariga qatnashgan. Majlis ahliidan bo‘lgan Amir Nizomuddin Mashhadiy esa fazilatpanoh amirning Ixlosiya madrasasi hamda Xalosiya xonaqohida ta‘lim olgan bo‘lib, oliy yig‘inlarda nadimlik qilgan. Mavlono Kamoliddin Husayn Vo‘iz “ma‘qul va maxsus barchasidan to‘la naflangan va bahramand (bo‘lgan). Uning balog‘atoyotlik hamda fasohatsifatlik kitoblari ko‘p va behisob bo‘lib, ularning ko‘pi oliymaqom Amir Alisher (Navoiy)ning atoqli nomi bilan ziynatlangan. Amir Alisherning inoyat va iltifoti ul janobning hol sahifasiga hammavaqt tushib turgan [14, 58-79]”. Mavlono Kamoliddin Husayn Vo‘iz Navoiy huzuridagi adabiy anjumanlarda ham har doim ishtirok etgan.

Temuriylar davrining yetuk olimlaridan Mavlono Fasihuddin Muhammad Nizomiya “qadimga dasturga binoan yana oliy yig‘inlarda va‘z aytishga ruxsat berdilar. Ul janob buni mamnuniyat bilan qabul qildi va har kuni sulton hazratlari yaqin do‘sti (Navoiy)ning ostonasiga borib turdilar va diniy masalalarni tahqiq qilish bilan band bo‘ldilar”. U Alisher Navoiy oliy majlislarining nadimlaridan biri bo‘lgan. Shoirlar sultonining yaqin suhbatdoshlaridan “Mavlono Darvishali tabibga nisbatan iltifot va inoyatlari, ko‘p muruvvat va siylashlari had-hisobsiz (bo‘lgan). Mavlono Darvishali muammo fanida ham mahorat egasi (bo‘lgan) [14,58-79]. U doimo Navoiyning muammo yechish majlislariga ishtirok etib kelgan.

Navoiyning do‘stu azizlaridan bo‘lgan “Amir Nizomiddin Shayx Ahmad Suhayliy olijanoblighi, baland martabaliligi, zehning sofliqi, ta‘bining latifligi bilan mashhur (bo‘lgan), doimo fasohatli baytlar va balog‘at asarlik she‘rlar yozib turgan. Uning qasidalari, g‘azallari va devoni mashhur (bo‘lgan), masnu‘ot va maknunotlari xalq og‘zida mazkur (bo‘lgan)[14, 58-79]. Yigitligidan oliyhazrat Amir Alisher (Navoiy) bilan uning o‘rtasida birodarlik va yaqin suhbatdoshlik munosabatlari mavjud bo‘lgan”. Suhayliy doimo Alisher Navoiy majlislariga qatnashib kelgan.

Adabiy majlislarda doimo ishtirok etib kelgan “Amir Kamoluddin Husayn Ali Jaloyir fahmu farosatining tezligi, ta‘bining xushligi bilan sifatlangan, yaxshi xulqi va odobi bilan mashhur (bo‘lgan). Ajoyib qasida yozib, unga rangin ma‘nolarni kiritgan (Majlislarda o‘qigan). Amir Alisher (Navoiy) ko‘p mehribonligidan uni farzand deb atagan [14, 58-79]”. U doimo adabiy majlislarda qatnashib, o‘z qasidalarini o‘qigan. Mavlono Abdulla Jomiy esa “zamonning yirik shoirlari, hamma davrning mashhur fozillari jumlasidan (bo‘lib), aziz vaqtining ko‘p qismini yoqimli masnaviyalar yozishga sarflagan”. Abdulla Xotif Masnaviygo‘y shoirlar sultonining yig‘ilishlariga ham qatnashib kelgan [14, 58-79]”. “Xulosat ul-axbor”da yozilishicha, “Mavlono Osafiy sog‘lom zehning sofliqi, mustaqim ta‘bining zukkoligi bilan zamonaning tamomi shoirlari hamda baland martabali fozillaridan mumtoz (bo‘lgan). Ko‘p vaqt olihazrat amir Alisherning xos mulozimlari qatorida turgan”, mushoiralarida ham ishtirok etib kelgan [14, 58-79]”. Mavlono Sayfiyning “talaygina xos ma‘oniylari hamda rangin she‘rlari bor (bo‘lgan). Ko‘p vaqt Hirotda sokin va oliyshon Amir Alisherning in‘omu ehsonlaridan bahramand bo‘lib, oliy majlislarida o‘z she‘rlarini o‘qib kelgan [14, 58-79]”. Majlis nadimlaridan Mavlono Nizom Astrobodyiy “zamon qasidago‘ylarining yetakchisi, oliyhazrat amir Alisher (Navoiy) madhida ajoyib qasidalarini nazm ipiga tizgan va she‘rlarini majlis ahli hukmiga havola etgan [14, 58-79]”. Mavlono Ohiyning “ravon baytlari va pokiza she‘rlari ko‘p (bo‘lgan). Bu shoir ham Alisher Navoiy in‘omlaridan bahramand bo‘lib, adabiy yig‘inlariga qatnashib kelgan”. Mavlono Shahob va Mavlono Asiriylar o‘z muammolari bilan Alisher Navoiyning muammo yechish majlislarida qatnashib, qobiliyatlarini namoyon etishgan. Mavlono Shamsiddin Muhammad Badaxshiy “bag‘oyat xushsuhbat, shirin so‘z, xushchaqchaq, darvishvash, xush xulqlik, latif ta‘b va fozil kishi (bo‘lgan). Ko‘proq muammo fanida katta mahoratga ega bo‘lib, qariyb 30 yil baxt-u saodatga cho‘mib, olihazrat Amir Alisher (Navoiy)ning mulozamatida kun kechirgan [14, 58-79]”. Mavlono Shayx Abdulla Kotib “qariyb 45 yil oliyhazrat Amir Alisher (Navoiy) xizmatida (bo‘lgan) va ul hazratning suhbat va do‘stligidan to‘la bahramand bo‘lgan, doimo oliy majlisda mashhur fozillar va zariflar safida (turgan)”. Mavlono Nizomiddin Abdulhay Tabib ham “ko‘p vaqtini olihazrat Amir Alisher (Navoiy) huzurida o‘tkazgan”. Mavlono Shamsuddin Muhammad

Nigoron “ko‘p muddat va uzoq zamonlardan beri yordamini ayamaydigan Amir Alisher (Navoiy)ga ixlos qo‘ygan bo‘lib, uning mulozamatida kun kechirgan. Ul janob barcha zarur ilmlarni mutolaa qilib, doimo ulug‘ olimlar va hurmatli shoirlar qatorida majlis peshqadamlaridan biri bo‘lgan” [14, 59]. Mavlono Kamoluddin Shoh Husaynning “hol-ahvoli chehrasi fazilat va bilim bilan orasta, kamchilik va nuqsonlardan holi (bo‘lgan). Aqlu hushini yig‘ishtirib olgandan keyin Mavlono Shamsuddin Muhammad Badaxshiy vositachiligi bilan oliyhazrat Amir Alisher (Navoiy)ning mulozamatiga yetishgan va ta‘bining sofliqi, zehning o‘tkirliqi tufayli uning iltifot va inoyatiga manzur bo‘lgan. Ul hazrat Amir Alisher (Navoiy)ning maxsus xodim (majlis nadim)lari qatorida turgan [14, 58-79]”. Alisher Navoiy oliy majlisi nadimlaridan Mavlono Fasihuddin Sohibdoro, “fe‘l-atvori va xulqining yaxshiligi, ta‘bining muloyimligi, zehning tozaligi bilan oliyhazrat Amir Alisher (Navoiy) mulozimlarining mumtozi (bo‘lgan). Ajoyib qasidalar nazm qilishda, muammolar aytishda balog‘atli va tengi yo‘q (bo‘lgan). (Oliy majlislarda) Nadimlik shevasini hamda suhbat qurishni yaxshi bilgan [14, 58]”.

Alisher Navoiy majlislarida yangi she‘rlar, g‘azallar, qasidalar o‘qish barobarida, xonandalar tomonidan Husayniy, Jomiy, Navoiy kabi shoirlar she‘rlari bilan aytiladigan qo‘shiqlar ijro qilingan. Xonanda va sozanda ahlining ko‘pchiligi hamisha Alisher Navoiyning mulozamatida bo‘lib, adabiy kechalarida xizmat qilganlar. “Xulosat ul-axbor”ga ko‘ra, Hofiz Qozoq “yoshi ulg‘ayib, oqu qorani ajratadigan bo‘lib qolganda, Alisher Navoiy xizmatiga kirgan va uning diqqat-e‘tibori orqasidan qonun chalishda tengi yo‘q kishiga aylangan. Yaxshi ovozi bor (bo‘lgan). (Majlislarda) Kattayu kichik uning sozi va ovozini eshitib, ko‘p xushhol bo‘lganlar [14, 60]”. Ustod Sayid Ahmad “xushchaqchaq, xushsuhbat va shirin so‘z kishi bo‘lib, g‘ijjakni yaxshi chalgan” [14, 62]. Ustod Shohquli “ham g‘ijjakchi bo‘lgan. Sulton Husayn xizmatida martabasi baland bo‘lib, yoshligida oliyhazrat Amir Alisher Navoiy xizmatida bo‘lgan va ul sohib farosatning ishorati bilan ud va boshqa musiqa asboblarini mashq qilgan, qisqa vaqt ichida buni to‘la egallab olgan. Chunonchi, bir kuy tasnif etdikim, peshravi purkordir. Uning sozandalik va xonandalik shuhrati olamning tevarak-atrofiga yoyilgan. U Navoiy oliy majlislarida ham ud, qo‘biz va g‘ijjakni g‘oyat ustalik bilan chalgan” [14, 60]. Ustod Husayn “bolaligidan to yigitligi boshlarigacha sulton hazratlarining yaqin do‘sti Amir Alisher (Navoiy)ning ostonasida bo‘ldi va ul hazratning ko‘rsatmasiga binoan, ud chalish bilan mashg‘ul bo‘ldi va qisqa vaqt ichida bu fanda to‘la mahorat hosil qildi. Udni yaxshi chalgan, ovozi ud ovoziga nihoyatda mos bo‘lgan” [14, 58]. Alisher Navoiy badiiy kechalarida xizmat qilib kelgan Ustod Shayxiy Noiy “yoshligidan Amir Alisher (Navoiy)ning xizmatiga yetishib, oliy majlislariga ishtirok etib kelgan” [14, 58-79]. Oliy majlis ahlidan bo‘lgan Qozi Mas‘ud Qumiy esa “Iroqi Ajam ulug‘laridan edi. Mansur Hoqon zamonida tug‘ilib-o‘sgan vatani Qumdan Hirotda kelib, Amir Nizomiddin Alisher (Navoiy) xizmatlarini ixtiyor qilgan. Ash‘or nazmida mahoratli bo‘lgani uchun mansur hoqon (Sulton Husayn Boyqaro) o‘zining ahvolini nazm ipiga terishni unga havola qilgan. Xoja bu borada ikki mingga yaqin baytni bayon tizimiga kiritgan. “Yusuf va Zulayho”, “Munozarai shams va qamar”, “Tig‘ va qalam” qissalari ham uning manzumalari jumlasidandir. Bu matla‘ qozi Mas‘ud Qumiyning g‘azallar devonidan joy olgan. Bayt:

Sensiz yig‘layverib uyqu eltadir,

Tush ko‘ribmankim meni suv eltadir [12, 1077]”.

Alisher Navoiy “Soqiynoma”ning XXI bobidan boshlab, majlisining marhum va barhayot nadim-do‘stlari haqida so‘z yuritgan. XXII, XXIII, XXIV, XXV boblari Jomiy, XXVI bobi Sayyid Hasan, XXVI bobi esa Muhammad Pahlavon xotirasiga bag‘ishlangan. XXIX-XXXI boblarda esa shoir marhum hamsuhbatlari Piri Muammoiy, Xoja Kamol, Mir Saidlarni xotirlagan. U shuningdek “Soqiynoma”da majlisida ishtirok etib kelayotgan nadim - do‘stlarini tilga olgan:

Soqiyo do‘stlig‘ni ko‘rguzgil,

Do‘st koni qadahi yetkuzgil.

Kim kirar do‘stlarim yodimg‘a,

O‘t solur xotiri noshodimg‘a...

Birisi Piri Muammoiy edi,

Kim haram bodiya paymoyi edi.

Yana biri nag‘mazani sohibhol,

Ham aning hamqadami Xoja Kamol.
Mir Sadr o‘zni tutub ahli vifoq,
Lek ko‘p erdi bade’ida nifoq.
Yor Tanbal edi sofu beg‘ash,
Zoti xush, hay’ati xush, nuktasi xush.
Yana bir Olimi Sabzavoriy edi,
Kim maoniy duru guftori edi.
Har bir o‘z tavrida beshibhu nazir,
Bordilar borcha – ne aylay tadbir...
Kim agar bordilar andoq as’hob,
Yana jam’i ham erurlar ahbob.
Birisi Mir Atoiy yanglig‘,
Biri Darvesh Fanoiy yanglig‘.
Ul biri ilm sipehri uza mehr,
Bu biri fazl quyoshida sipehr.
Ixtiyor ulki, erur nozuk tab’,
Lutf maydoni aro chobuk tab’.
Osafiy ulki, ne nazm etsa raqam,
Qiymati mulki Sulaymondur kam.
Yana bir keldi Binoiyki funun,
Kasbida aylamadi man’i junun.
Yana bir dardu g‘amim Ogohi,
Hamdamim, Yori Ziyoratgohi.
Yana bir Mashhadiy – ul dahrda toq,
Pok tahriru karimul-axloq.
Bir Shafe’iduru ul pok sifot,
Kim muammoda chiqarmishdur ot.
Birisi shorobi jomi tahqiqi,
Munisu rahbaru g‘amxoru rafiq.
Yana Devonai Kotibki, xayol,
Tushsa, har g‘amg‘a qilur daf’i malol.
Yana ham bir nechadurlar goh-goh,
Lutf ila barchadin o‘lsun ogoh.
O‘zgasin qilmadim ondin mazkur,
Kim majolisda erurlar mastur.
Gar alar tutti esa dashti adam,
Shukr, bu xayl erurlar hamdam [4, 435-437].

Zahiriddin Muhammad Boburning “Boburnoma”sida ham Sulton Husayn Boyqaro va Alisher Navoiy adabiy majlislari ishtirokchilari nomlari zikr etilgan:

1. Badiuzzamon Mirzo, Muzaffar Husayn Mirzo, Shohg‘arib Mirzo, Muhammad Husayn Mirzo, Faridun Husayn Mirzo, Ibrohim Husayn Mirzo, Muhammad Mo‘min Mirzo (va boshqa shahzodalar);

2. Abdurahmon Jomiy, Sayyid Badr (raqqos), Shayximbek Suhayliy, Hasan Ali Jaloyir, Xoja Abdulla Marvorid, Sayyid Hasan O‘g‘loqchi;

3. Mir Sarbarahna, Kamoliddin Husayn Gozurgohiy, Mir Murtoz, Mullo Mas‘ud Shervoniy, Mullo Abdulg‘afur Loriy, Mir Jamoliddin Muhaddis;

4. Mir Atoulllo Mashhadiy, Qozi Ixtiyor, Muhammad Mir Yusuf, Husayn Ali Tufayliy, Osafiy, Binoiy;

5. Sayfiy Buxoriy, Abdullo Hotifiy, Mir Husayn Muammoiy, Mir Muhammad Badaxshiy, Yusuf Badiiy, Ohiy;

6. Muhammad Solih, Shoh Husayn Komiy, Hiloliy, Ahliy, Sulton Ali Mashhadiy, Behzod;

7. Shoh Muzaffar, Qul Muhammad Udiy, Shayxiy Noiyy, Shohquliy G'ijjakiy, Husayn Udiy, G'ulom Shodiy, Mir Azu, Pahlavon Muhammad (kabi shoirlar va san'at ahli [7, 146-147]).

Natijalar va muhokama. Navoiy oliy majlislarining asosiy xususiyatlaridan biri bu albatta unda birinchi navbatda mushoiralar, she'rxonliklarni tashkil qilinganligidir. "O'tmish adabiy jarayonida mushoiralar muhim o'rin tutadi, yana ham aniqrog'i, o'tmishda adabiy jarayon ko'proq mushoira (she'r majlisi, shoirlar anjumani) shaklida kechgan. Mushoiralarda shoirlar o'z asarlarini taqdim etish, ular haqidagi o'zgalar fikrini bilish, shuningdek, boshqa shoirlar bilan ijodiy fikr almashish, hamkorlik qilish imkoniga ega bo'lganlar. Mumtoz adabiyotimizdagi bir qator janrlar, ayrim she'r san'atlarining yuzaga kelishi bevosita mushoiralar bilan bog'lanadi: ularning bir qismi mushoira ishtirokchilarining bir-birlariga javob aytishi (tazmin, taxmis), boshqa bir qismi she'riy musobaqa (muammo, chiston, badiha) ruhi bilan bog'liq holda vujudga kelgan. Mushoiralar dastlab san'at va adabiyotga mehr qo'ygan podsho saroylarida, ijod ahliga homiylik qilgan badavlat kishilar xonadonlarida o'tkazilgan. Xususan, Husayn Boyqaro saroyi va Navoiy xonadonida o'tkazib turilgan mushoiralar davr adabiyoti taraqqiyotining muhim omillaridan bo'ldi" [8, 210].

Albatta, Navoiy huzuridagi oliy majlislarda olimu adiblar va shoirlar yangi asarlari muhokama qilingan va bu borada shoirlar sultoni maslahatlariga quloq tutilgan: ".Va o'ttuz yildin ortuq va qirq yilga yaqindurkim, Xuroson mulkikim, fazlu kamol ahlig'a olam mamalokining misri muazzami va savodi a'zamidir, bu mulkning jami' nazm ahli shuaroyi shirin kalomi va fusahoyi vojbul ihtiromi har ne, har ma'ni bilakim, avroq yuziga oroyish va har alfoz bilakim ajzo izorig'a namoyish beribdurlar, bu faqir (Navoiy) suhbatig'a yetkurubdurlar va bu zaif ollinda o'tkaribdurlar va haq va isloh iltimosin qilibdurlar va xotirg'a kelg'on nuktaki aytilbdur, insof yuzidin musallam tutubdurlar va gar ba'zi ibo qilibdurlar daloyil bila alarg'a xotir nishon qilibdur, andin so'ngra qabul qilib, o'zlarin shokir va mamnun bilibdurlar" [3, 79].

Zayniddin Vosifiyning "Badoe ul – voqoe"sida keltirilgan quyidagi voqeadan Navoiy huzuridagi oliy majlislar mazmuni ma'lum bo'ladi: "Mir (Navoiy) ovoz berdilar:

– Azizlar (majlisga) kiringlar. Hech eshitmagan va xayolingizga kelmagan maqolatlardan eshitinglar!

Hamma jim bo'ldi. Mir Hofiz G'iyosiddin Dehdorga dedi:

– Lofu da'vo qilding. Endi izhorini qil!

Hofiz avval Qur'ondan ashara o'qidi. Majlis ahlining hushini oldi. Keyin g'azal o'qidi. Ashula boshladi – do'stu dushmani uning ovozig'a ofarinlar o'qidi. "Amir Hamza" qissasini boshladi. Keyin o'zi aytgan bir dostonni o'qidi va majlis ahli hushi yo'qoldi. Uni tugatib "Abomuslim" qissasini o'qidi – hammani sehrlab qo'ydi. Majlis oxirida "Dorob" qissasini boshladi. Bog'bon bilan uning g'ulomi shu yerda turishgan edi. Ularning taqlidini qilib hammani quldirdi, ba'zilarga shunday ta'sir qildiki, kulaverib yumalab qoldilar.

Har kim har ilmdan bahs qildi. Bularga ham javob qildi. Hammadan g'olib keldi... Keyin Mir (Navoiy)ning buyrug'i bilan o'n besh qo'y keltirdilar. Boshqa kerakli asboblardan ham keragicha hozirlandi. Hofiz tabbohlik qildi. Ovqati hammaga yoqib tushdi [11, 99].

Zayniddin Vosifiyning o'zi ham Navoiyning adabiy majlislarida ishtirok etgan: "Oliy majlis (Navoiy xonadonidagi yig'inlar nazarda tutilmoqda-muallif)ga kirib bordik. Majlis ahli va hazrati Mir (Navoiy) o'z nadimlari bilan hozir ekan. Janobi Mir biz tomon qaradilar. Faqirga (Vosifiy)ga ishora qilib, nomini aytmay o'qilgan muammoni yecha (Vosifiy) oladigan do'stimiz shu kishimi, dedilar. Mavlono Sohibdoro: bali, o'sha maxdum deb javob berdilar. Mavlono Muhammad Badaxshiy suhbatga aralashdilar: "Maxdumlar, xudavandigoro, muammo yechishda Sizdan o'tadigani yo'q-ku?..." Mir dedilar: "Men uning muammo yechishini ko'zidan bildim. Zero, uning fikrlari ko'zlarida zohir bo'lib turibdi. – Keyin shu muammoni o'qidilar:

Bog'ro bin az xazon befarru, sarv az jo shuda,

Bulbulash barham zada minqoru, nogo'yo shuda.

(Mazmuni: Bog'ini ko'r, xazonrezlikdan ko'rki qolmabdi, sarv o'rnida yo'q, bulbulning tumshug'i yo'q bo'lib, kuylashdan qolibdi).

Mir (Навоий) o‘qigan muammoni men yod bilardim. O‘ylanib qoldim: nomini aytib, o‘zimni go‘llikka solib, majlisni o‘tkazaversammi yoki to‘g‘risini aytayinmi? Oqibatda rostini aytishga ahd qildim.

Hazrati Mir (Navoiy) boshlarini egib turdilar, yonidagilarga, azizlar, bilasizlarmi, buning so‘zi ne ma‘noni bildiradi. O‘z qudratini izhor etib, bunisini bilaman, boshqasini ayting, demoqchi, biz buning da‘vosini qabul qilurmiz, dedilar” [11, 99].

Oliy majlis ishtirokchilaridan biri bo‘lgan G‘iyosiddin Xondamir “Xulosat ul-axbor”da uning o‘zi ham Navoiy majlislarida hikoyatlar aytganini yozib qoldirgan: “Ulug‘ amir, hidoyatpanoh, karomatli Ruhning muayyidi (aksi), so‘fiysifat, sof niyatli ro‘zgor pokizasi, musulmon marosimlarini ulug‘lovchi, saltanat ustuni va mamlakat tayanchi, hoqon davlatining ishonchli kishisi, sultonning yaqini, ulkim, saxovat dasturxonidan barcha muhtoj to‘q, haq va haqiqatu din nizomi Amir Alisher (Navoiy)ning sharif majlisida hikoyatlar so‘ylar edim. Ul janob mening hikoyatlarimdan zavqlanar edilar va hazratning turli inoyatlari bu qanoti siniq banda ahvoli ruhiyatiga issiqlik baxsh etardi. Kundan-kunga bu hol ko‘payar va soat sayin yuksaklikka ko‘tarilar edi”.

Navoiy huzurida bunday yig‘inlar tez – tez tashkil qilingan. Biz keltirgan misollar dengizdan bir tomchi, xalos.

Xo‘sh, Navoiy huzuridagi adabiy majlislarda qanday she‘rlar o‘qilgan, degan savol tug‘iladi.

Manbalar Navoiy she‘riyat kechalarida badihalar (ruboiylar, qit‘alar), tatabbu‘lar (boshqa shoirlar she‘rlariga naziralar, payravlar, o‘xshatmalar), yangi qasidalar va yangi g‘azallar, ayrim hollarda ta‘rixlar va marsiyalar, muammolar, lug‘zlar, hikoyatlar, qissalar (masnaviylar ko‘rinishida) o‘qilganidan dalolat beradi

Xulosa. Alisher Navoiy xonadonidagi yig‘inlarning Husayn Boyqaro oliy majlislaridan farqi shundaki, Navoiy sinovidan o‘tgan shoiru hofizlar, qissaxonu, qasidago‘ylar, muammo ilmida tengi yo‘qlar, boringki, turli xil sohadagi yuksak iste‘dod sohiblari podshoh oliy majlislariga tavsiya qilingan. O‘z navbatida aytish lozimki, Navoiy adabiy majlislari o‘z davri adabiyotining rivojida, shoirlar kamolotida muhim o‘rin tutgan.

Iqtiboslar/Сноски/References

1. Alisher Navoiy. To‘la asarlar to‘plami. 1 – 10 jildlar. – Toshkent: G‘.G‘ulom nomidagi NMIU, 2012.
2. Alisher Navoiy. Mukammal asarlar to‘plami. Yigirma jildlik. 1 – 20 jildlar. – Toshkent: Fan, 2003.
3. Alisher Navoiy. Muhokamatu-l-lug‘atayn. Qosimjon Sodiqov tahlili, tabdili va talqini. – Toshkent: Akademnashr, 2017. – B.79.
4. Alisher Navoiy. Asarlar. Majolis-un-nafois. – Toshkent: Badiiy adabiyot nashriyoti, 1965. – B.435-437.
5. Alisher Navoiy. Asarlar. O‘n besh tomlik. To‘rtinchi tom. – Toshkent: Badiiy adabiyot nashriyoti, 1965. – B.435-437.
6. Alisher Navoiy. Mahbub ul-qulub. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2019. – B.20-24.
7. Zahiriddin Muhammad Bobur. Boburnoma. – Toshkent.: Yulduzcha, 1990. – B.146-165.
8. Quronov D., Mamajonov Z., Sheralieva M. Adabiyotshunoslik lug‘ati. – Toshkent: Akademnashr, 2010. – B.210.
9. Ahmedov B. Davlatshoh Samarqandiy. – Toshkent: Fan, 1967. – B.79-80.
10. Atoullloh Husayniy. Badoyi‘u-s-sanoyi’. Forschadan Alibek Rustamov tarjimasini. – Toshkent: G‘. G‘ulom nomidagi ASN, 1981. – B.49.
11. Zayniddin Vosifiy. Badoe‘ul vaqoe‘. Forsiydan Naim Norqulov tarjimasini. – Toshkent: G‘.G‘ulom NMIK-1979. – B.216.
12. G‘iyosiddin Xondamir. Makorim ul-ahloq. – Toshkent: G‘.G‘ulom nomidagi NMIU-2015. – B.208.
13. G‘iyosiddin ibn Humomiddin Xondamir. Habib us-siyar fi axbori afrodi bashar. – Toshkent.: O‘zbekiston, 2013. – B.1077.

14. Navoiy zamondoshlari xotirasida. Tuzuvchi: B. Ahmedov. – Toshkent: G'.G'ulom nomidagi adabiyot va san'at nashriyoti, 1985. – B.224.
15. Davlatshoh Samarqandiy. Shoirlar bo'stoni. ("Tazkirat ush-shuaro"dan). Fors – tojik tilidan B. Ahmedov tarjimasi. – Toshkent: G'. G'ulom nomidagi ASN, 1981. – B.188-197.
16. Davlatshohi Samarqandiy. Tazkiratu-sh-shuaro. – Xo'jand: Noshir, 2015. – S.544.
17. Sirojiddinov Sh. Alisher Navoiy. Manbalarning qiyosiy-tipologik tekstologik tahlili. – Toshkent: Akademnashr, 2011. – B.326.
18. Sulton I. Navoiyning qalb daftari. – Toshkent: G'.G'ulom nomidagi NMIU, 2010. – B.376.
18. Qorayev Sh. Navoiy adabiy majlislari. – Qarshi: Qashqadaryo ko'zgusi OAV, 2019. – B.180.
19. Qorayev Sh. Navoiy majlislari. – Toshkent: Lesson – Press, 2020. – B.312.
20. Qorayev Sh. Temuriylar davri adabiy majlislari (Alisher Navoiy qarashlari asosida). – Toshkent: Donishmand ziyosi, 2021. – B.262.
21. Qorayev Sh. Temuriy shoirlar tazkirasi. – Qarshi: Intellekt, 2023. – B.262.
22. Qorayev Sh. Navoiyshunoslik. 1-Kitob. – Qarshi, Ilm-fan va ma'naviyat, 2025. – B.780.
23. Qorayev Sh. Navoiyshunoslik. 2-Kitob. – Qarshi, Ilm-fan va ma'naviyat, 2025. – B.800.

ALISHER NAVOIY XALQARO JURNALI

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ АЛИШЕР НАВОИЙ
INTERNATIONAL JOURNAL ALISHER NAVOIY

“ALISHER NAVOIY” XALQARO JURNALINING AXBOROT XATI

“Alisher Navoiy” xalqaro jurnali O‘zbekiston Respublikasi OAK ro‘yxatiga kiritilgan. Shuningdek, Crossref.org tizimiga ham kiritiladi hamda har bir maqolaga DOI raqami beriladi.

MAQOLALARGA QO‘YILADIGAN TALABLAR:

- Maqola 10-15 sahifa hajmida taqdim etiladi;
- maqolalar o‘zbek, turk, tojik, rus, ingliz, fransuz tillarida qabul qilinadi;
- maqolaning tarkibiy tuzilishi IMRAD formatida rasmiylashtirilishi kerak;
- maqola Times News Roman shriftida, 12 kattalikda, 1 intervalda tayyorlanadi;
- havola(snokalar)lar katta qavsda muallif familiyasi – nashr sanasi – sahifasi [Mo‘minov 2020: 25] shaklida keltiriladi;
- maqola tomonlari chap: 2 sm, o‘ng: 2 sm, yuqori va quyi: 2 sm;
- maqolalar plagiatga qarshi tekshiriladi;
- jurnalning 1 ta sonida muallifning faqat 1 ta maqolasi chop etiladi.

MUROJAAT UCHUN MANZIL:
Tel.: +99891 527 68 22
Telegram ID: +998915276822
E-mail: alishernavoiy2020@mail.ru

ИНФОРМАЦИОННОЕ ПИСЬМО МЕЖДУНАРОДНОГО ЖУРНАЛА “АЛИШЕР НАВОИЙ”

Международный журнал “Алишер Навоий” включен в список ВАК Республики Узбекистан. Он также будет включен в систему Crossref.org, и каждой статье будет присвоен номер DOI.

ТРЕБОВАНИЯ К ОФОРМЛЕНИЮ СТАТЕЙ:

- Объем статьи: около 10-15 страниц;
- статьи принимаются на узбекском, турецком, таджикском, русском, английском и французском языках;
- структура статьи должна быть оформлена в формате IMRAD;
- шрифт текста – Times New Roman; размер – 12 пунктов; межстрочный интервал – 1;
- сноски приводятся в квадратных скобках с указанием фамилии автора – года издания – страницы [Мўминов 2020: 25];
- параметры страницы: слева 2 см, справа 2 см, сверху и снизу по 2 см;
- статьи проверяются на плагиат;
- в одном номере журнала публикуется только 1 статья автора.

НАШИ КОНТАКТЫ:
Тел.: +99891 527 68 22
Telegram ID: +998915276822
E-mail: alishernavoiy2020@mail.ru

“ALISHER NAVOIY” INTERNATIONAL JOURNAL INFORMATION LETTER

“Alisher Navoiy” International Journal is included in the list of HAC of the Republic of Uzbekistan. It will also be included in the Crossref.org system, and each article will be assigned a DOI number.

REQUIREMENTS FOR ARTICLES:

- The article should be presented in 10-15 pages;
- articles are accepted in Uzbek, Turkish, Tajik, Russian, English, French;
- the structure of the article should be in the IMRAD format.
- the article should be prepared in Times New Roman font, 12 sizes, 1 space;
- references are given in parentheses in the form of the author’s name – date of publication - page [Muminov 2020: 25];
- sides of the article left: 2 cm, right: 2 cm, top and bottom: 2 cm;
- articles will be checked against plagiarism.
- only 1 article by the author is published in 1 issue of the journal.

CONTACT ADDRESS:
Phone: +99891 527 68 22
Telegram ID: +998915276822
E-mail: alishernavoiy2020@mail.ru